

Edelgarda Foltyn, Eugeniusz Foltyn, J. Szydłowski, Z. Bagniewski

Jaworze, st. 8, gm. Jasienica, woj. bielskie

Informator Archeologiczny : badania 25, 4-5

1991

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nych znaleziono bursztynowy wisiołek. Innym interesującym odkryciem była mała jama (30 cm przekroju) z rogowym toporem wewnątrz i leżące na jej skraju krzemienne, mikro-lityczne, trzpieniowate ostrze, zaretuszowane wzdłuż jednej krawędzi. Poniżej piasków, w wypełniku późnoborealnej laguny natrafiono na inny, zapewne grobowy zespół. Tuż obok siebie leżały: 3 zęby ludzkie, pięciocentymetrowej długości ozdoba bursztynowa kształtu wrzecionowatego, lecz z graniasto zeszlifowanymi ściankami, zebro jelenia, krąg bobra, paliczek małego drapieznika i duża kość rybia. W części wykopu obejmującej litoral jeziorzyska, w detrytusie datowanym na wczesny okres atlantycki znaleziono kilka dużych kości zwierzęcych, m.in. żuchwę losia i dzika, półwytwór narzędzia z masywnej kości długiej z odciętą nasadą, długą siekierkę z jednym końcem, a drugim zakończonym hakowato przez pozostawienie sterzącego sęka.

Wykop IV o powierzchni 14 m² zlokalizowano w centrum południowo-wschodniej części płaskiego interioru wyspy. Pod darnią występował torf czarny spiaszczony, a niżej warstwa próchnicy z piaskiem i gliną. Obie warstwy zawierały zabytki późnoneolityczne i zedmarskie, ale te ostatnie były mniej liczne. Część ceramiki ornamentowanej sznurem należy wiązać z kulturą amfor kulistych, do której należą też niewątpliwie 2 uchate naczynia — jajowata, niezdobiona amfora oraz waza zdobiona pasmami zygzaków i słupków. Fragmenty tych naczyń znaleziono w pobliżu odwrotnie trapezowatej jamy. Ta, jak i druga nieckowata jama, nie wyróżniały się od otaczających warstw ani gęstością, ani charakterem zabytków. Uwagę zwraca występowanie w całym wykopie rozproszonych kości ludzkich — kości długie, zęby, żuchwa, fragm. kalot.

Wykop V o powierzchni 7 m² wytyczono przy północno-wschodnim skraju tej samej południowo-wschodniej części interioru wyspy. Występowały tu nieliczne i tylko późnoneolityczne zabytki. Warto odnotowania jest znalezisko fragm. ostrza od kamiennego toporka — jedyne dotychczas kamiennego zabytku tego typu w Dudce.

Wykop VI o powierzchni 3 m² założono w południowej części tej samej południowo-wschodniej części interioru wyspy, co lokalizuje go między wykopami I, III i IV. Nieliczne zabytki, w których przeważała ceramika późnoneolityczna, występowały pod darnią w torfie czarnym spiaszczonym i w niższej warstwie próchnicy z piaskiem i żwirem. Owaloną nieckowatą jamę (dł. 1 m i gł. 0,5 m) wypełniały wzajemnie przemieszane ludzkie kości zapewne trzech osobników — były tam m.in. 3 czaszki, ale tylko 2 żuchwy. Nad jamą grobową znaleziono fragm. jajowatej niezdobionej amfory typowej dla kultury amfor kulistych, a wewnątrz jamy na górnym poziomie kości — siekieropodobną oselkę. Inną ciekawą formę wyposażenia stanowił następujący układ: płaski, dyskoidalny kamień wapienny (o przekroju 15 cm i gr. 3 cm) leżał na paru małych kamykach ustawionych na kolistej podsypce z czystego krystalicznego piasku. Podsypka zajmowała dokładnie tę samą średnicę, co przykrywający całość dysk wapienny.

Jaworze, st. 8
gm. Jasienica, woj. bielskie

Uniwersytet Śląski Zakład Archeologii
w Katowicach

Badania prowadzili mgr Edelgarda i Eugeniusz Fołtyn. Konsultantami byli prof. dr hab. J. Szydłowski i doc. dr hab. Z. Bagniewski. Finansowane przez Uniwersytet Śląski. Pierwszy sezon badań. Obozowisko mezolityczne.

Stanowisko odkryte przypadkowo w 1987 r. podczas prac polowych położone jest na prawie płaskiej powierzchni stożka napływowego, rozpościerającego się poniżej wylotów dolin Potoków Szerokiego i Kamiennego u podnóża Beskidu Śląskiego.

Eksploatacją objęto powierzchnię 46 m², pozyskując łącznie 446 wyrobów kamiennych. Materiał zabytkowy wystąpił głównie w spągu i podglebiu współczesnej gleby, niszczonej głęboką orką. Poczynione w trakcie badań obserwacje stratygraficzne wskazują, iż pierwotnym złożem kamiennych artefaktów był strop zwietrzelinowej gliny lessopodobnej, spoczywającej na czwartorzędowych żwirach i glinach karpaccich stożka akumulacyjnego. Pośród odkrytych wyrobów, wykonanych przede wszystkim z rogowca oraz piaskowca,

krzemienia narzutowego bałtyckiego i radiolarytu (?), wyróżniono: rdzenie, odłupki i łuski, wióry/wiórki, zatępce, odpryski z mikrołuskaniem oraz narzędzia — drapacze, rylce (i rylczaki), przekłuwacze, wiertniki, skrobacze, zgrzebla, rylce+drapacz, narzędzie wewnętrzne i zębate, obłęcznik, ciosaki, trójkąty, trapez, tylczak, półtylczak, rylcowiec, fragm. narzędzi trzoneczkowatych, wióry i odłupki retuszowane, nieokreślone fragm. retuszowane, tłuczek.

Uzyskany zespół kamiennych artefaktów nie znajduje obecnie odpowiedników wśród znanych (późno-?)mezolitycznych jednostek kulturowych. Pewne jego cechy wskazują na możliwość powiązań z grupowaniami holocenijskimi Europy Środkowej.

Badania będą kontynuowane.

Kostkowice, st. 1 „Krucza Skała”
gm. Kroczyce, woj. częstochowskie
AZP 91-53/—

Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi

Badania prowadził dr Krzysztof Cyrek przy współudziale mgr mgr Marii Cyrek, Pawła Marosika, Bogusława Maryniaka i Marka Olędzkiego. Finansowane przez Urząd Wojewódzki w Częstochowie za pośrednictwem Państwowej Służby Ochrony Zabytków. Trzeci sezon badań. Obozowisko późnopaleolityczne oraz ślady osadnictwa z okresu rzymskiego i średniowiecznego.

Stanowisko leży w szczytowej partii wzgórza Łysak, stanowiącego element Skał Kroczyckich. Obozowisko zajmuje obszar pod nawisem, w schronisku oraz w zawalonej części jaskini. Wykopy o powierzchni 44 m² powiększył przebadany obszar do 82 m². Przekopano całkowicie przestrzeń pod nawisem i w schronisku oraz rozpoczęto eksplorację właściwej jaskini.

Pod nawisem w przypowierzchniowej partii namuliska natrafiono na stałe obiekty kulturowe z późnego okresu rzymskiego oraz z późnego średniowiecza. Były to liczące 1 m gł. jamy kulturowe o piaszczystym, brunatnoszarym wypełnisku z silną domieszką gruzu. Wyróżniono wśród nich 2 paleniska oraz fragm. większego obiektu mieszkalnego (?). W wypełniskach tych jam oprócz kości zwierzęcych znaleziono kilkadziesiąt fragm. grubościennych ceramiki zasobowej i przęślik gliniany.

Poziom osadnictwa „rzymskiego” zniszczył górne partie poziomu paleolitycznego. Eksploracja piaszczystego i piaszczysto-gruzowego wypełniska w przyotworowej części jaskini dostarczyła bogatego materiału kostnego (m.in. renifer i ptaki) oraz pojedynczych zabytków krzemiennych w postaci półtylczaków o magdaleńskiej stylistyce. Badania potwierdziły dotychczasowe ustalenia dotyczące dwóch faz schyłkowopaleolitycznego osadnictwa.

W bezpośrednim otoczeniu stanowiska w dolinie kontynuowano badania geomorfologiczne (odsłonięto m.in. kliny mrozowe).

Jednocześnie z wykopaliskami w Kruczej Skale wykonano sondaż na odległej o 1 km Górze Słupsko. W górnej części wypełniska zniszczonej jaskini odkryto skupisko kilku tysięcy wyrobów krzemiennych i kilkuset fragm. ceramiki kultury ceramiki sznurowej. Wśród krzemieni przeważały odłupki z różnych faz zaprawy, eksploatacji i naprawy rdzeni oraz produkcji siekier rdzeniowych. Szczególnym znaleziskiem był skład 7 półwytworów siekier oraz starannie przygotowanego rdzenia wiórowego. Była to więc przydomowa pracownia siekier wielościennych z przełomu neolitu i wczesnej epoki brązu.

W głębszych partiach wypełniska odsłonięto górnopaleolityczny poziom osadniczy, który obok kości zwierzęcych tworzyły węgielki drzewne oraz kilkanaście wyrobów krzemiennych (w tym 4 retuszowane) o oryńskiackim charakterze.

Badania w Skałkach Kroczyckich będą kontynuowane w ramach interdyscyplinarnego programu badawczego.